

världen & vi

EN TIDNING AV OCH FÖR ELEVER MED SVENSKA SOM ANDRASPRÅK, NUMMER 3, DECEMBER 2015

Tema: RÄTTIGHETER

**Rätt till skola
Rätt till skydd
Rätt att söka asyl
Vem har mänskliga rättigheter?**

**”Jag jobbade på fabrik”
– berättelsen om en barndom som försvann**

Vem har rätt till rättigheter?

En rättighet är något som samhället måste ge dig, enligt lag. Det är något som du har rätt till.

Rättigheter hjälper dig att välja själv vem du vill vara, var du vill bo, vad du vill utbildas till och vad du vill säga och göra. Rättigheter finns också för att skydda dig mot personer som vill skada dig.

Om vi inte respekterar rättigheter i samhället får vi problem. Tänk om din chef inte respekterar din rätt att få pengar för arbetet. Tänk om din lärare inte respekterar din rätt att vara i klassrummet eller säga din åsikt. Och tänk om samhället inte respekterar dina barns rätt till skola, bostad och sjukvård.

Efter andra världskriget skrev FN (UN) en förklaring om de mänskliga rättigheterna. Många dog och skadades under kriget. Många förlorade sina hem. Därför skrev ländernas ledare under ett dokument som ska hjälpa varje land att skydda frihet, rättvisa och fred.

Idag är det också krig på många platser i världen. Krig och konflikter gör att många människor flyr från sina hem och söker skydd.

Många knackar på dörren till Europa och Sverige. De ställer frågor till alla oss som bor här:

Har jag rätt till en varm bostad här när du står i kö på Boplats Göteborg?

Är jag välkommen till ett svenskt sjukhus när det är du och inte jag som har betalat skatt?

Har mina barn rätt att gå i skola med dina barn även om de behöver extra hjälp med språket?

Kan du säga att ditt land respekterar rätten till asyl om jag blir stoppad vid gränsen och inte får komma in?

Om jag är människa – har jag inte rätt till mänskliga rättigheter då?

Här läser du om rättigheter som respekteras – eller inte respekteras.

Jenny Hostetter,
redaktör

Mamma hade rätt

När jag var 7 år gammal flydde min familj från kriget i Kosovo.

Vi sålde vårt hus och allt vi ägde. En varm sommardag köpte vi biljetter från en man och satte oss i en buss.

Bussen var full av män, kvinnor och barn. De hade inga väskor med sig, bara kläderna på kroppen och mat i påsar. Det var varmt och det luktade konstigt av mat och svett.

Jag frågade min mamma vart vi skulle och hon sa:

- Vi ska åka till ett land där det finns skola och snälla människor. De kommer att prata konstigt och de kommer inte att ha samma namn som du. Men du kommer att sova gott varje natt.

Jag blev glad över att få sova igen, för i Kosovo kunde vi inte sova för att bomberna lät så högt.

Efter 3 dagar var vi framme i södra Sverige. Jag kommer ihåg hur tyst det blev i bussen.

Vi fick juice och smörgås. Vi kom till tält och vi fick börja i skolan. Mitt första svenska ord var "smörgås". Det lät så roligt och smakade så gott.

Min mamma hade rätt. Jag fick gå i skola, människorna var snälla och än idag sover jag gott om nätterna. Och nu pratar jag också konstigt!

Men mamma hade fel också. För i Sverige finns det många som har samma namn som jag.

Fatime Haxha,
lärare sfi

REDAKTION Världen&vi 2015:

Jenny Hostetter, chefredaktör

jenny.hostetter@abf.se

Fredrik Harstad, redaktör

fredrik.harstad@abf.se

Said Muuse, skribent och fotograf, sfi Odin

Merve Saraç, skribent sfi Odin

Nadia Abdulghafoor, skribent sfi Odin

Elena Larionova, journalist, gy Odin

Jessica Lynn Hovey, skribent, gy Odin

Asad Ghaderi, gy Odin

Almas Mustafa, poet sfi Angered

Mohammad Qadeem Azizi, illustratör, sfi Angered

Samra Mešinović, formgivning

samra.mesinovic@abf.se

ÖVRIGA MEDARBETARE, nr 3:

Fatime Haxha, lärare sfi

Maryan Gedi, sfi Angered

Mohamed Abed Alkader, sfi Odin

Adijat Abake Oyeboode, sfi Odin

Ansaf Alkhano, sfi Angered

Chen Liang, sfi Odin

Jero Mustafa, sfi Angered

Xiao Yu Long, sfi Odin

samt skribenter på debatt- och kultursidor

TRYCK:

Dardedze holografija SIA,
Maza Rencenu 12, Riga, LV - 1073

OMSLAG:

Bild: Themis or Lady Justice standing
on window ©stormy, www.fotolia.com

ISSN: 2001-5585

UTGIVARE:

ABF Vux

ADRESS:

Världen&vi
att Jenny Hostetter

ABF Vux

Odinsgatan 17

411 03 Göteborg

HEMSIDA:

www.varldenochvi.se

NYA ORD

rätt/rättighet = regel/lag som ger hjälp skydd och frihet

du har rätt till = du ska ha det enligt lagar och regler

förklaring om de mänskliga rättigheterna = FN:s kontrakt mellan många länder för alla människors trygghet och för fred

12 år gammal – och arbetade på fabrik

När pappan dog tog Mohammed Qadeem Azizi jobb på fabrik för att försörja familjen. Han var 12 år gammal, jobbade natt, sov i två timmar - och gick till skolan. Här berättar han om sin barndom i en intervju.

Vad hände när du var barn?

Vår familj hade först ett mycket bra liv. Min pappa och storebror jobbade och tjänade pengar. Mina två

systrar och jag gick i skolan.

Men en dag kom pappa hem från jobbet tidigare och sa att han inte mårde bra och behövde lägga sig. På natten fick han feber. Vi oroade oss inte så mycket och trodde att det var en vanlig förkylning. Men efter 3 dagar började han må så otroligt dåligt att han var tvungen att åka till sjukhuset. Han stannade där i 6 månader. Jag vet fortfarande inte vilken sjukdom han hade.

Varför började du jobba som barn och hur gammal var du?

Vår familj var tvungen att låna mycket pengar när min pappa var på sjukhuset. Vi betalade för olika läkemedel och till läkare. Och det var bara min storebror som tjänade pengar.

Efter 6 månader på sjukhuset kom min pappa tillbaka hem. Läkarna sa att de inte kunde hjälpa honom. Han kunde inte prata och inte äta. Vi fortsatte att behandla pappa hemma och det kostade också mycket pengar.

Efter 3 månader dog min pappa.

Situationen med pengar var helt fruktansvärd. Min storebrors lön räckte inte för att vi skulle klara oss alla och vi behövde också lämna tillbaka pengar som vi hade lånat. Då var jag tvungen att hitta ett jobb. Och jag var bara 12 år gammal.

Vad jobbade du med?

Jag jobbade på många olika ställen. Först jobbade jag på en fabrik som gjorde skor, gummiskor. Jag fick

Bild: www.pixabay.com

ont i huvudet av luften och skadade mina händer. Senare jobbade jag på restaurang, målade bilar på verkstad och målade hus.

Hur gick det med skolan?

När jag jobbade på fabriken började jag jobba klockan 19 på kvällen och slutade klockan 5 på morgonen. Jag sov bara 2 timmar och sen gick jag till skolan. Det var otroligt jobbigt! Jag somnade på lektionerna och mina lärare var inte nöjda med mig. Jag orkade och hann inte heller göra mina läxor.

Det fortsatte så under ett år. Sen gick min storebror in i armén. Det var inte bra att mina systrar och min mamma var hemma på natten utan en man, så jag bytte jobb och började arbeta på en restaurang på eftermiddagar och kvällar. Jag diskade, handlade mat och städade. Samtidigt gick jag i skolan.

Jag blev så trött på allt att jag bestämde mig för att sluta med skolan när jag gick i tionde klass. Det var 12-årig skola i Afghanistan på den tiden.

Vad känner du nu när du minns den här tiden?

Det känns otroligt jobbigt. Jag blev chockad när min pappa dog. Det var så oerhört svårt att jobba och studera samtidigt.

**Berättelse: Mohammed Qadeem Azizi,
sfi Angered
Intervju: Elena Larionova, gy Odin**

NYA ORD

dog = blev död

oroade oss inte = var inte oroliga

vet fortfarande inte = visste inte då och vet inte nu

läkemedel = mediciner

behandla = ge medicinsk hjälp till

fruktansvärd = mycket dålig

var tvungen = måste

gick in i armén = gjorde militär-

tjänst/service, blev soldat

blev chockad = fick en chock

oerhört svårt = mycket jobbigt

Barn har rätt att gå i skola!

Ur: FN:s konvention om barnets rättigheter

”Barnet har rätt till gratis grundskola. Undervisningen bör utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap mellan folken.”

”Barnet har rätt till lek, vila och fritid.”

”Barnet har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och mot hårt arbete som skadar eller hindrar barnets skolgång och äventyrar barnets hälsa.”

Första gången jag hörde talas om barnkonventionen var för ett år sen. Jag var lärare på en internationell skola och en arbetskamrat sa att jag måste lära eleverna om FN:s barnkonvention.

- Men vad är barnkonventionen? frågade jag henne. Hon var chockad att jag inte visste vad det var.

Så, vad är barnkonventionen?

Barnkonventionen, eller FNs konvention om barnets rättigheter, är ett dokument som listar alla världens barns rättigheter och berättar för länder vad de måste göra för att hjälpa barn.

Den innehåller 54 artiklar, men de viktigaste är:

- Alla barn är individer med rättigheter.
- Alla barn har samma rättigheter och värde. Diskriminering är förbjudet.
- När beslut fattas måste regeringar tänka på barns bästa.
- Alla barn har rätt till liv och att växa som människor.
- Alla barn har rätt att uttrycka sina åsikter.
- Alla barn har rätt att bli respekterade.

I Sverige finns många organisationer som hjälper barn. För mer information kan man gå till webbplatserna för Barnens Rätt i Sverige (BRIS) eller UNICEFs sida om barnkonventionen:

www.bris.se

www.unicef.se/barnkonventionen

Jessica Lynn Hovey,
gy Odin

LÄS FLER TEXTER FRÅN
SFI-ELEVER PÅ WEBBEN
www.varldenchvi.se

Illustration: Mohammad Qadeem Azizi

Barns rättigheter i Somalia

Det är stor skillnad mellan Somalia och Sverige när det gäller barns rättigheter till utbildning.

Före 1991 hade Somalia en regering och barnen gick i skolan och det var gratis att lära sig på olika utbildningar.

Men idag, efter kriget, finns bara privata skolor där barn får gå om deras föräldrar kan betala skolavgifter. Därför finns det flera barn under 16 år som jobbar för att försörja sina familjer.

Somaliska barn har inte heller bra sjukvård och trygghet.

Said Muuse, sfi Odin

Alla människor ska ha rätt till utbildning

Jag tycker att alla människor har rätt till utbildning därför att det är viktigt att studera och lära sig mycket.

Efter en utbildning eller praktik blir det lättare att få ett fast jobb. Då får man ett bra liv. Man känner sig trygg om man tjänar pengar varje månad. Det blir lättare att planera för framtiden.

Maryan Gedi, sfi Angered

NYA ORD

FN:s barnkonvention = se länk på www.varldenchvi.se

dokument = intyg, viktigt papper

listar = gör en lista, skriver flera ord på rad

innehåller = har

54 artiklar = 54 texter med regler

organisationer = grupper eller företag

Mänskliga rättigheter – respekterar vi dem?

De mänskliga rättigheterna säger vad länderna måste göra för att skydda människor.

De ska gälla för alla i hela världen och de bestäms av kontrakt som många länder har skrivit tillsammans.

Det mest kända är FN:s Deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948.

§ Alla är lika inför lagen och ska få samma skydd av lagen.

I Palestina:

FN ser ingenting och gör ingenting!

Jag vill berätta om skillnaderna i mänskliga rättigheter, men inte mellan ett land och ett annat utan om skillnaden i mänskliga rättigheter mellan mitt hemland och hela resten av världen.

Jag kommer från ett land som ligger i Mellanöstern. Mitt hemland är Palestina som resten av världen tyvärr inte vet någonting om, eller inte vill veta.

I mitt hemland finns ett stort, gammalt och orättvist krig mellan Palestinas folk och Israels militär.

I mitt hemland finns inte mänskliga rättigheter som resten av världen tror, och inte som JÄVLA FN säger. Jag tycker att FN är viktigt och gör många bra saker, men jag är arg på FN därför att länderna som är med där säger att de mänskliga rättigheterna ska vara lika för alla. Men FN

bryr sig inte om alla människor lika mycket!

Barn i mitt hemland har inte rätt att studera.

Unga får inte jobb och gamla människor får inte bra vård. Jag vill säga att när jag läser om mänskliga rättigheter tänker jag att Palestina är ett land på en annan planet. Och jag blir mer och mer säker på att Palestina inte ligger på denna jord när Israel förstör skolarna, sjukhusen, kyrkorna, moskéerna och dödar allt som lever. Och FN ser ingenting och gör ingenting.

Jag kan säga i korthet att det inte finns rättvisa och mänskliga rättigheter i denna värld.

Mohamed Abed Alkader, sfi Odin

I Kurdistan:

Rättigheter respekteras inte

Jag kommer från Kurdistan i Irak. Det finns många lagar och rättigheter i mitt land, men många i mitt folk följer inte dem.

Sverige har många bra rättigheter och lagar som nästan alla följer. Det här är skillnaden mellan Kurdistan och Sverige.

Om föräldrar slår sina barn i Sverige kan de bli straffade. Men i mitt land finns föräldrar som slår sina barn utan att bli straffade.

Det är förbjudet för lärare att slå barn i skolan, men det händer att de slår ändå. I Sverige slår inte lärare barn i skolan. Det är bra, tycker jag.

Kvinnors rättigheter har blivit mycket bättre i mitt land, men kvinnor är inte jämlika med män. När en man gör fel kan kvinnan förlåta honom. Men om en kvinna gör fel får hon inte förlåtelse. Då blir det ofta skilsmässa.

En del kvinnor får inte ha en annan åsikt än sin man. Många kvinnor i Kurdistan tycker att de inte får vara med och bestämma, till exempel om familjen ska köpa ett hus eller en bil. En del kvinnor får inte jobba – och ändå säger mannen att han själv bestämmer över sina pengar. Däremot kan kvinnor ha lättare att hitta jobb än män. Och en del kvinnor är nöjda.

Det är bra om vi vet våra rättigheter, för om man vet sina rättigheter blir man inte orättvist behandlad.

Nadia Abdulghafoor, sfi Odin

§ Var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen får utsättas för tortyr.

De handlar om att vi ska ta hand om varandra!

De mänskliga rättigheterna handlar om att människor ska behandlas väl i alla länder i världen.

De finns för att hemska saker inte ska hända igen, för att människor ska ta hand om varandra i alla länder

och för att det ska bli bättre att leva i världen.

Adijat Abake Oyeboode, sfi Odin

§ Var och en har rätt att söka asyl från förföljelse i andra länder.

Rätten att söka asyl

Många människor flyr från sitt land på grund av krig, terrorism och förtryck. För detta söker de asyl i andra länder. I början av november kom en vän till mig, tillsammans med sin man och sina två barn, till Sverige efter en mycket svår resa.

Många flyktingar måste resa över havet. Det har varit en hel del katastrofer då många barn, kvinnor och män har dött. De mest drabbade länderna är Irak och Syrien. Några västländer hälsar flyktingar välkomna, t ex Tyskland, Österrike och Sverige.

Många familjer är tvungna att resa. De söker säkerhet och en bättre framtid för sina barn, eftersom människor i Irak och Syrien inte har en framtid om de vill leva i trygghet.

Flyktingar som kommit hit har rest på olika sätt. Den första resan från Turkiet till Grekland gick över havet och sedan till Makedonien. Från

Makedonien till Serbien reste de med buss och från Serbien till Österrike och Tyskland med tåg.

Det finns många tält på vägen för flyktingar och i varje land finns Röda Korset som kan förse dem med mat, vatten och kläder för barnen. När flyktingarna anländer till Tyskland frågar polisen dem vilket land de ska åka till.

Min vän berättade för mig att hon sa att de ville resa till Sverige. De kom hit över havet i båt. Vägen var farlig, men vänliga människor i många länder hjälpte dem att komma till norra Europa.

**Ansaf Alkhano, sfi
Angered**

NYA ORD

mänskliga = för människor, för alla personer

kontrakt = dokument, viktiga papper som blir lag och regel

FN:s deklaration för mänskliga rättigheter = se länk på www.varldenochvi.se

asyl = skydd i ett nytt land för flyktingar/människor som flyr

Vad tycker du?

Vad tänker du om asyl och mänskliga rättigheter?

Diskutera och skriv till oss!

Sveriges regering vill ta rast från strömmen av flyktingar

Svenska regeringen vill inte att så många människor ska komma in i Sverige och söka asyl just nu. 80 000 personer sökte asyl i Sverige i oktober och november.

Därför ger regeringen förslag på nya regler. De ska gälla i tre år. Här är exempel på förslag:

Uppehållstillstånd ska inte vara permanenta, som idag. De ska gälla en bestämd tid. Det gäller många flyktingar, men inte kvotflyktingar som FN ger till Sverige, och inte barn som redan har sökt asyl.

Rätten till anhörig-invandring blir mindre. Det betyder att inte alla flyktingar med uppehållstillstånd kan ta sin familj till Sverige. Det blir också viktigare att du har pengar för att betala om din familjemedlem kommer hit.

Det blir ID-kontroll på båtar, tåg och bussar från övriga Europa till södra Sverige.

Stefan Löfven, Sveriges statsminister

Varför? Sveriges statsminister Stefan Löfven säger att kommunerna behöver en rast i arbetet med att ta emot flyktingar. En del kommuner klarar inte att följa lagar om rättigheter för alla som kommer.

2 300 barn som kommer till Sverige utan föräldrar söker asyl varje vecka. Några kommuner har anmält sig själva för att socialtjänsten inte hinner fixa boende och en trygg situation för barnen. Migrationsverket meddelar att de inte hittar platser att sova på för alla som kommer till Sverige.

Stefan Löfven säger att Sverige ändå följer internationell rätt till asyl. Han tycker att fler ska söka asyl i andra länder i EU.

- Sverige är ett litet land som tar stort ansvar, säger han.

**Jenny Hostetter,
redaktör**

Världen&vi pratar om...

SEX, HÄLSA OCH RÄTTIGHETER

Sexualitet är en viktig del av en god hälsa. Du mår bra av det - om ditt sexliv är säkert, tryggt och fritt från diskriminering, tvång och våld.

Journalisterna på Världen&vi träffar Olle Wängborg och frågar honom om det vi inte brukar prata om.

Merve: I mitt land pratar inte många om det sexuella. De är blyga. De försöker lösa problemen själva, men det går inte alltid. Jag tror att många behöver information. Vad tänker du om det?

Olle: Min erfarenhet är att det finns många länder där det inte är så vanligt med information om sex och samlevnad i skolan. Men vad tycker ni själva? Är det viktigt att barn och unga får veta hur man blir gravid eller skyddar sig mot graviditet? Hur man planerar sin familj och hur många barn man vill ha. Eller är det inte viktigt?

Merve: Det är sant. Många unga tjejer vet ingenting om det. De gifter sig kanske när de är unga och vet ingenting.

Olle: Det gäller också till exempel homosexuella, alltså kvinnor som gillar kvinnor och män som gillar män. Om du inte får veta något om det, om skolan inte lär dig någonting om homosexualitet, då känner du dig mycket ensam om du är homosexuell och du känner kanske att du inte är accepterad. Därför är information i skolan mycket viktigt, redan för barnen. Det finns barn och vuxna som inte kan prata med sin familj om sexualitet och kärlek. Då är det viktigt att de får information och möjlighet att ställa frågor.

Said: Om jag kommer ny till Sverige – vad behöver jag veta om rättigheter i vården?

Olle: En viktig sak är att konfidentialitet gäller i vården i Sverige. Det betyder att det du säger till läkaren eller sjuksköterskan är hemligt. Det stannar mellan er. Om du söker hjälp på vårdcentralen så får ingen annan veta det. Läkaren bryter mot lagen om hon eller han pratar med din granne, din mamma, polisen eller sfi-läraren.

Men det är viktigt att alla har information om sina rättig-

heter. Vi vet att många är rädda för att ta kontakt med läkare för att de inte vet sina rättigheter.

Många tror till exempel att om du är HIV-positiv så kan du bli utvisad från Sverige. Det är helt fel. Polisen och Migrationsverket får inte information från sjukhusen.

Alla i Sverige som har HIV-virus har rätt att få hjälp och behandling – och den är så bra idag att du kan leva lika länge som en frisk person. Du kan jobba, du kan ha en partner och få barn även om du bär på HIV-virus.

Men om du inte vet det, så är du kanske rädd för att testa dig och då söker du inte hjälp.

En annan rättighet är att du kan få tolk. Om du kommer till Sverige och behöver gå till vårdcentralen, mödravården eller tandläkaren så har du rätt att få en tolk så att du kan förklara vad du vill ha hjälp med.

Men alla vet inte att de kan få tolk, vart de ska gå för att få vård eller vad det kostar. Så information är viktigt.

Merve: Så hur ska nya i Sverige få information?

Olle: Jaaa... Sfi är en utbildning i svenska språket, det vet jag. Men 95% av alla som kommer till Sverige går där. Och de flesta går där ganska länge. Så vi tycker att det ni frågar om nu måste in i sfi-utbildningen. Ingen myndighet och inte heller kommunens samhällsinformation har samma chans att ge information om rättigheter när det gäller vård och hälsa.

Namn:

Olof "Olle" Wängborg

Arbetar på: KSH,

Kunskapscentrum för sexuell hälsa i Västra Götaland. Det är en del av närhälsan.

Arbetar med:

Information om sexuell hälsa och rättigheter.

"På mitt jobb arbetar vi med information, rättigheter och lagar kring sexualitet. Vi arbetar för en hälsosam sexualitet. Vi arbetar mot hiv/aids, sexuellt överförbara sjukdomar och oönskade graviditeter."

Vi som jobbar på KSH informerar om sexualitet. Vi pratar om allt som har med sex att göra – att tycka om någon, att känna attraktion, om vård, rättigheter och lagar när det gäller sex. Men eleverna känner inte oss. Det kan vara lättare att prata om privata saker med en lärare än med någon du inte känner. Så det är bra om sfi ger eleverna chansen att lära sig också om sexuell hälsa och rättigheter.

Said: Vi har pratat om rättigheter. Men vilka lagar och skyldigheter finns kring vård och sexualitet?

Olle: Du är skyldig att följa svensk lag, precis som alltid. En lag heter smitt-skydds-lagen och den finns för att reglera extra farliga sjukdomar. Ett exempel är sjukdomen klamydia. Det är en sexuellt överförbar sjukdom. Om du bär på klamydia måste läkaren fråga dig vilka du har haft sex med förut. Då måste du berätta det, så att läkaren kan skriva brev till dem och boka tid för test.

Intervju: Merve Saraç, Said Muuse, sfi Odin

Text: Jenny Hostetter

Det här behöver alla veta om sex och hälsa:

» Vad kroppens delar heter – så att du kan säga vad du behöver på vårdcentralen eller prata med din partner.

» Hur du gör för att bli gravid – och hur du skyddar dig för att inte bli gravid.

» Att du har rätt att vara som du är. Att det är okej att vara kille och gilla en kille, att vara tjej och gilla en tjej eller att klä sig som du vill, till exempel. Alla är inte heterosexuella. Ingen ska säga till dig att du är fel, att du ska i fängelse eller att de ska slå dig och stänga dig ute från familjen.

» Ordet ömsesidighet. Det är ett viktigt ord i en relation. Ömsesidighet är att båda väljer, att båda lyssnar på varandra och att båda kan säga ja eller nej när det gäller sex. Ex: En kille och en tjej blir kära i varandra. Efter en tid vill de ha en sexuell relation. Då är det viktigt att båda vill. Det är viktigt att inte en gör något för att den andra vill. Alla har rätt att säga ja eller nej. Alla måste lära sig att förstå när partnern säger nej.

» Du har alltid rätt att säga nej till sex i Sverige. Om du är gift eller inte spelar ingen roll. En kvinna kan säga nej till sin man. En man kan också säga nej. Du får inte hota eller använda våld för att ha sex. Det är mot lagen.

» Könststypning är förbjudet i Sverige. Det är också förbjudet att ta sin dotter till ett annat land för att könstympta henne där. Och man kan bli straffad också för att man hjälper till eller planerar en sån resa.

» Att Sveriges riksdag har bestämt att undervisning om sex och samlevnad ska finnas i skolan. Barnen i Sverige får lära sig redan i klass 3 eller 4 om kroppen och om hur ett barn blir till. Lärarna ska ge den informationen och ge barnen chansen att fråga och lära sig.

NYA ORD

sex/sexualitet = energi som gör att vi söker kärlek, kontakt och närhet. Det finns i våra känslor, tankar och kroppar och påverkar hur vi rör oss och hur vi rör vid varandra

hälsa = hur du mår, om du är sjuk eller frisk
säkert sexliv = när du har sex utan risk för sjukdom och så att du själv bestämmer om du vill ha barn eller inte

diskriminering = när du blir dåligt behandlad för att du t ex är kvinna eller homosexuell.

Fri att sjunga! Fri att skriva!

Asad Ghaderi var musiker i Iran. Han sattes i fängelse när han sjöng om jämställdhet. Här skriver han om yttrandefrihet – en lag i Sverige som gör att du är fri att sjunga, prata och skriva om det du har på hjärtat.

När jag föddes fanns inte demokrati i mitt land. Jag är kurd från Iran. Jag arbetade som musiker och tonsättare där och fick problem.

Jag sjöng en låt som handlar om frihet och jämställdhet. Den iranska regimen grep mig och jag satt i fängelse i nästan 2 månader.

Jag bodde i ett rum som var 2 gånger 2 meter.

Varje dag slog vakterna mig. De hotade att döda mig och kränkte mig.

När jag nu lever i Sverige känner jag att yttrandefrihet är mycket värd för människor som behöver den. Den handlar om frihet att uttrycka sig, till exempel tala, skriva eller rita. Man kan säga vilka åsikter som helst till politiker utan att bli kränkt.

Man kan också säga att yttrandefrihet är när ingen förbjuder dig att säga något och uttrycka dig. Yttrandefrihet är en av de viktiga lagarna som inte ändras – grundlagarna.

En fördel som lagen har är att alla människor är lika och har samma rättighet. I Sverige kan alla uttrycka sina åsikter, protestera och kräva något.

Yttrandefrihet är en av de viktigaste delarna av frihet och många av oss flyktingar saknade det i våra länder – speciellt i de länderna som religion och tradition styr över.

Om man jämför Sverige med de länder där yttrandefrihet saknas ser man en stor skillnad. Varje dag avrättas journalister eller de som kritiserar dessa länders lagar. Då kan man förstå att ett land som saknar yttrandefrihet är ett diktatoriskt styrt land. Man kan inte kritisera regler eller lagar som styr landet.

تئز نامریه ره رگندی نا داره کان ئداره کان س ئس
تئله نوی ده ب یوایه ی رپوت کئگری اتم ژان دهل هه رشه و و

ان زران یشاره که م یجه لاده کان خه ون ی داروو ده سته
ان خنکان یستامو مام یگه روو یان وا بریقه له م زمان

تئز نامرینده هه رگی نا داره کان ئداره کان س ئس
تئله نوی ده ب یوایه ی رپوت کئگری اتم ژان دهل هه رشه و و

I många av de länder som saknar yttrandefrihet bestämmer religionen vad människor säger, äter, tänker eller vad de gör i livet och de får aldrig säga något om det. Det är förbjudet att göra någonting annat än det som religionen bestämmer. Gör man tvärtom och bryter mot religiösa lagar får man svåra straff som miss-handel och fängelse eller blir avrättad för det.

Varför? För att de religiösa reglerna styr över människor. Jag tycker att det är typiskt för en diktatur.

**Text: Asad Ghaderi,
gy Odin**

NYA ORD

fri = du kan själv välja, ingen stoppar dig
musiker = person som jobbar med musik
fängelse = platsen där du sitter om polis griper dig och låser in dig
jämställdhet = kvinna och man har samma rättigheter och makt
det du har på hjärtat = det du tänker på och vill prata om
demokrati = när folket röstar i fria politiska val och rättigheter finns
avrättar = dödar (som straff)

Sacharovpriset 1988-2015

Andrej Sacharov var en rysk fysiker. Han kämpade för mänskliga rättigheter och försvarade politiska fångar. Här är några kända personer som har fått Sacharovs pris för sin kamp för yttrandefrihet. Priset delas ut av EU-parlamentet.

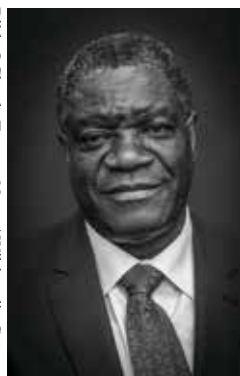
Illustration: Ali Ferzat, 2011 års Sacharovpristagare
europarl.europa.eu/sacharov

Illustration: Ali Ferzat, 2011 års Sacharovpristagare
europarl.europa.eu/sacharov

2015, Raif Badawi, Saudiarabien, bloggar på hemsidan Free Saudi Liberals och är fängslad och hotad av spöstraff i sitt hemland.

Bild: ©Claude Truong-Ngoc / Wikimedia Commons

2014, Denis Mukwege, Kongo-Kinshasa, är en läkare som har hjälpt de våldtagna kvinnorna i krigets Kongo.

Bild: ©Russell Watkins/Department for International Development

2013, Malala Yousafzai, Pakistan, kämpar för flickors rätt att gå i skola.

Bild: ©European Union 2013

1997, Selima Ghezali, Algeriet, grundade en tidning som handlar om mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter i Algeriet.

Bild: ©Jan Sefi

1995, Leyla Zana, Turkiet, är en kurdisk politiker som blev straffad för att hon talade kurdiska i parlamentet.

Bild: ©Elite Reader

1994, Taslima Nadir, Bangladesh, är en författare som skriver om kvinnors rättigheter.

Bild: ©Roblespepe

1992, Föreningen Madres de la Plaza de Mayo, Argentina, är en grupp mammor som kämpar för att få veta vad som hände med deras barn. Under Argentinas militärdiktatur 1976-1982 försvann tiotusentals ungdomar.

Bild: ©Claude Truong-Ngoc

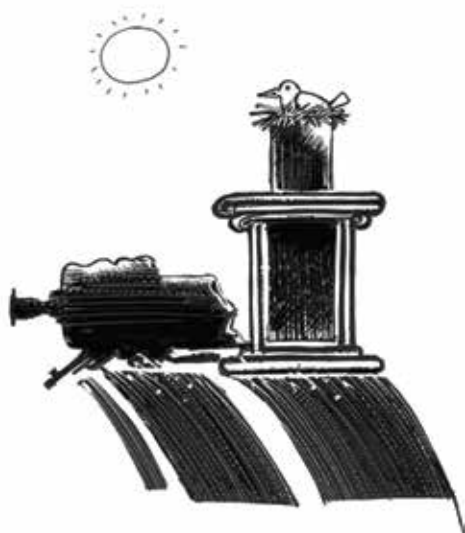

1990, Aung San Suu Kyi, Burma, är en av världens mest kända politiska fångar.

Bild: South Africa The Good News,
www.sagoodnews.co.za

1998, Nelson Mandela, Sydafrika, kämpade mot rasism för ett jämlikt Sydafrika.

KÄNNER SÅ

Jag känner så när jag saknar dig
 Jag saknar dig i gryningen
 Jag saknar dig i skymningen
 Jag saknar dig när jag andas
 Jag saknar dig varje sekund
 Dina armar är som min himmel
 Dina ögon är som himlen
 En puss på dina läppar
 Är tillräckligt för alltid.

Av Sherzad

EN BRA BOK

En historia om kärlek och kläder!

Omslag: Illustration Pierre Österholm, Vilja förlag

Jag har läst en bok som heter Tröjan av Per Alexandersson.

Boken handlar om en kärlekshistoria. Maria är en tjock tjej. Äntligen har hon vågat bjuda hem en kille som hon är kär i. Killen heter Niklas. Han har vackert lockigt hår och en lagom stor näsa.

Maria tycker att Niklas är perfekt för henne. De äter räkor och dricker vitt vin. Efter middagen hamnar de i soffan och tittar på en film. Men bara i fem minuter, sen börjar de kyssas och hamnar i sängen tillsammans.

Det är morgon när Maria vaknar. Hon tänker på att hon vill vara tillsammans med Niklas resten av livet.

Hon låtsas att hon sover, när Niklas stiger upp. Niklas tar på sig sina kläder, går ut och sticker utan ett ord. Maria blir ursinnig över det, för

hon tror att Niklas tänker smita och lämna henne. Sen ser hon en tröja som ligger på golvet. Den har Niklas glömt. Hon klipper sönder tröjan.

En liten stund senare öppnas ytterdörren försiktigt. Niklas kommer in. Han bär en påse och säger: "Jag har köpt bröd och jag tänkte att vi skulle äta frukost tillsammans". Han vet inte att Maria blev så arg.

Maria går fram och kramar Niklas länge. Niklas är klar över att han vill vara med Maria och han tycker att hon är det bästa som hänt honom.

Maria släpper taget om Niklas och säger: "Vi ska ut och handla. Du ska få en ny tröja".

Chen Liang, sfi Odin

Elever på ABF Vux har skrivit
texter till Folkteatern i Göteborg
och svarat på frågan: Vad skulle
du säga om alla lyssnade på dig?
Här är korta citat ur texterna.

Om alla lyssnade på dig...

*Jag skulle uppmana politikerna att
hjälpa människor som riskerar att
dö. Jag skulle uppmana politikerna
att försöka skapa fred, så att alla kan
stanna i sitt eget hemland.*

*I både islam och kristendom finns
regeln att behandla andra så som du
själv vill bli behandlad. Jag önskar
att alla människor kunde acceptera
och leva efter denna regel. Då skulle
jorden bli ett paradys.*

Shawnm Hassan

Jag skulle vilja att alla barn, både flickor
och pojkar i hela världen, fick utbildning
för att barnen är en stor förmögenhet.
Till sist önskar jag att alla människor
skulle få leva i fred över hela världen och
att det skulle finnas rättvisa i hela världen.

Mvh

Mohamed Abdulaziz Salih

Om alla lyssnade på mig skulle jag
säga till människor att alla måste ha
respekt för varandra.

Barnen måste ha respekt och äldre
människor måste också ha det. Om vi
respekterar varandra skulle vi ha bra liv
och ett bättre samhälle. Vi måste för-
söka jobba tillsammans på hur vi kan ha
respekt för våra barn och hur vi lär
dem respekt.

Med Vänliga Hälsningar
Kvinna från Somalia

*Jag skulle också säga varför är det alltid
krig mellan länder?*

Varför finns det ingen frihet och fred?

Varför skadas människor och barn dör?

*Jag ska svara på frågorna. För att alla
politiker i de här länderna de sover, de
vill inte vakna upp.*

MVH Zinah

Respekt
FRED

Rättvisa

Frihet

Tillsammans

DEBATT

Mycket bättre att kvinnor och män delar på uppgifterna!

Förr i tiden var det bara kvinnor som lagade mat, tog hand om barnen och städade, men det är inte så nu.

Nu hjälper män till med barnen och hemmet. De handlar mat, tvättar kläder och städar. Män och kvinnor gör ofta saker tillsammans, det är inte konstigt i Sverige.

Kvinnor och flickor kan göra många olika saker, t ex spela fotboll och springa fort. I somras vann Sveriges fotbollslag med unga kvinnor guld i EM.

När flickorna är unga går de i skolan och de drömmer mycket om framtiden. Flickor får de bästa be-

tygen i skolan och många kvinnor studerar på universitet och lär sig mycket. Efter utbildningen får de viktiga jobb, t ex som undersköterska, barnmorska, sjuksköterska, läkare och lärare.

Det är mycket bättre nu, tycker jag.

Nacimo Ahmed

Stoppa cigaretterna!

Min åsikt är att vi måste stoppa cigaretter i hela världen.

Cigaretter ger olika sjukdomar som dödar många människor varje år.

Människor som bor i till exempel Sverige har problem med tobaksrökning. På hållplatser röker personer bredvid andra personer och de som inte röker måste andas in cigarett-röken.

I Sverige är det förbjudet att köpa cigaretter för tonåringar men många under 18 år röker ändå. När de blir äldre kan de få lungcancer eller andra sjukdomar.

Fadumo Ibrahim

Att le är inte svårt

Livet består av motgångar och framgångar. De allra flesta är vanliga människor som inte kan förändra samhället själv. Men man kan göra lite.

Ett exempel är att le mot en annan människa. När man är i trafiken, i skolan och på jobbet och får ett leende från en annan person, blir man varm och glad. Det är positivt för alla människor, och det är inte svårt.

Jag önskar att alla kunde le lite oftare, då blir alla lite gladare.

Chen Liang

Ett brev till politikerna

Hej

Jag heter Cihan och är kurd från Kurdistan. Jag skulle vilja säga till politikerna att hjälpa människorna runt om i världen. Det skulle bli en bättre värld om alla var snälla mot varandra. Politikerna är vuxna människor som vet vad rätt och fel är, men problemet är att de inte kan komma överens. Det leder till att människor runt om i världen lider.

Politikerna måste tänka på människorna och så snabbt så möjligt komma på en lösning. Det viktigaste är att få slut på människornas lidande. Jag vill leva i en fredlig värld och det är politikernas ansvar att se till att det blir en sådan värld. Det viktigaste är att framförallt barnen får en fredlig värld att leva i och att de får leva sin barndom utan våld och krig.

Med vänliga hälsningar
Cihan

FRÅN REDAKTIONEN

Vad tycker du?

Håller du med eller inte?
Skriv till Debatt!
Skicka din text till:
jenny.hostetter@abf.se

NYA ORD

uppgifterna = allt som vi behöver göra

förr i tiden = förut

konstigt = inte vanligt, inte normalt

livsfarlig = så dålig och farlig för dig att du kan dö

tobaksrökning = när du röker cigaretter

lungcancer = cancer i lungorna som du andas med; en dödlig sjukdom

motgångar = när det inte går som du vill, när det är jobbigt

framgångar = när det går bra, när du lyckas

leende = när du visar med munnen att du är glad, du skrattar lite

Här berättar Jero Mustafa och Xiao Yu Long om sina nära och kära.

Bild: pixabay.com

Min mamma – en gåva från gud!

Min mamma heter Kurdistan. Hon är en viktig person i mitt liv. Hon gav mig den finaste kärleken som finns. Mamma gav mig all kärlek från hjärtat och allt stöd. Hon är den finaste present som gud har gett mig.

Min mamma är en glad kvinna som tycker om att skratta hela tiden. Hon är lång och smal, och hon är 50 år gammal.

Mamma bor i ett stort hus mellan min storebrors hus och min lillebrors hus. Hon jobbar med att sy kläder hemma. Min mamma har gått igenom mycket i livet, men hon är en stark kvinna. Hon kunde klara sig utan att få stora problem i livet.

När jag var liten var jag jättebusig. En dag när mamma duschade, lekte jag och min storebror i vår trädgård. Jag slog min bror med en stor pinne på huvudet. Det började blöda från huvudet. Jag blev jätterädd och började skrika ”Mamma han fick blod!” Stackars mamma, hon sprang ut från duschen utan att ta på sig nån badhandduk. Då började jag och min bror skratta, när vi såg henne utan kläder.

Bästa mamma, jag älskar dig för alltid.

Jero Mustafa, sfi Angered

Min älskade syster!

Min syster heter Long Feng Qiu och bor i Shanghai i Kina. Hon är 35 år gammal och har ett barn. Long Feng Qiu gillar mode och är flitig. Hon hjälper alla som behöver hjälp.

Min syster är lärare nu, men hon arbetade som barnskötare förut.

I framtiden vill hon ha en restaurang för att hon tycker om att laga mat. Hon vill bli kock.

Nu bor jag i Sverige. Därför har jag ingen tid att ta hand om mina föräldrar, så min syster hjälper ofta mamma att städa och tvätta.

Jag älskar min syster, men vi träffas sällan. Jag hoppas att hon kan komma till Sverige på semester i framtiden.

Xiao Yu Long, sfi Odin

Bild: pixabay.com